

Иван Д. МИЛИЋ*
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду

ПРИВРЕМЕНО ОДУЗИМАЊЕ ПРЕДМЕТА ПРЕКРШАЈА**

Апстракт: Према Закону о прекршајима постоји могућност да се од учиниоца прекршаја привремено одузму одређени предмети. Привремено одузимање предмета могуће је од стране суда или других надлежних органа. Ти предмети се могу одузети судском одлуком трајно уколико суд изрекне заштитну меру одузимање предмета. Однедавно у Републици Србији постоји обавеза полиције да привремено одузме моторно возило од учиниоца тежих прекршаја.

Предмет овог рада је управо привремено одузимање предмета. Аутор, пре свега, критички анализира одредбе Закона о прекршајима али и других прописа у којима се налазе одредбе о привременом одузимању предмета. Један од циљева аутора јесте да укаже на одређене нелогичности када је реч о привременом одузимању предмета од учиниоца блажег казног дела (прекршаја), као и на строге последице по лице од којег су предмети привремено одузети.

Кључне речи: прекршај, кривично дело, саобраћај, одузимање предмета, заштитна мера.

УВОД

У прекршајном поступку, под условом да се утврди да постоји прекршај и одговорност окривљеног, суд изриче одређене прекршајне санкције. Прекршајне санкције предвиђене су Законом о прекршајима – ЗП (Закон о прекршајима, „Службени гласник РС“, бр. 65 од 25. јула 2013, 13 од 19. фебруара 2016, 98 од 8. децембра 2016 - УС, 91 од 24. децембра 2019 - др. закон, 91 од 24. децембра 2019, 112 од 12. октобра 2022 - УС). Имајући у виду да се прекршаји предвиђају прописима различите правне снаге за сваки конкретан прекршај прописује се и одговарајућа санкција. Санкције које се могу изрећи учиниоцу прекршаја могу тешко да погоде учиниоце прекршаја (могу бити строге), али и то зависи од многобројних околности. С тим у вези, у појединим случајевима строже се кажњава учинилац прекршаја него учинилац кривичног дела. Према окривљеном лицу могу се предузети одговарају мере ради обезбеђивање његовог присуства у прекршајном поступку.

* Доцент, ORCID 0000-0002-7916-5590, I.Milic@pf.uns.ac.rs

** Рад је написан у оквиру Пројекта „Сузбијање привредног криминала у Републици Србији – стање и перспективе“, који финансира Покрајински секретаријат за високо образовање и научно-страживачку делатност.

Поједине мере које се примењују пре или у току прекршајног поступка, такође, могу бити строге за окривљено лице, јер се њима, на пример, ограничава слобода кретања.

Прекршаји се прописују у различитим областима друштвеног живота. По правилу прекршаји се прописују у прописима (законима, уредбама и одлукама) у оквиру казних одредаба. Према званичним подацима највећи број прекршаја врши се у саобраћају – то су, по правилу, прекршаји који су прописани Законом о безбедности саобраћаја на путевима - ЗоБС („Службени гласник РС“, бр. 41 од 2. јуна 2009, 53 од 29. јула 2010, 101 од 30. децембра 2011, 32 од 8. априла 2013 - УС, 55 од 23. маја 2014, 96 од 26. новембра 2015 - др. закон, 9 од 5. фебруара 2016 - УС, 24 од 26. марта 2018, 41 од 31. маја 2018, 41 од 31. маја 2018 - др. закон, 87 од 13. новембра 2018, 23 од 29. марта 2019, 128 од 26. октобра 2020 - др. закон, 76 од 7. септембра 2023). Имајући у виду тежину тих прекршаја, законодавац је на различите начине покушавао да се број прекршаја у тој области смањи. Један од начина свакако су и прекршајне санкције. Тако је законодавац мењајући ЗоБС прописивао строже казне, сматрајући да ће се на тај начин смањити и број учинилаца „саобраћајних прекршаја“. Такође, законодавац је предвидео меру којом се учиниоцу прекршаја забрањују да одређено време управља моторним возилом. Реч је о заштитној мери „забрана управљања моторним возилом“ која се изриче обавезно или факултативно за одређене прекршаје (вид. Милић 2013: 447 - 458). Не сме се заборавити и на прописану санкцију којом се учиниоцу прекршаја одузима возачка дозвола уколико су изречени казни поени.

Свакако да предвиђене санкције утичу на одређени број *возача* да не чине прекршаје, али санкције се изричу, у случају када се против учиниоца подноси захтев за покретање прекршајног поступка, након окончаног прекршајног поступка. С тим у вези, ако је моторно возило и након учињеног прекршаја у поседу возача постоји могућност да он и даље врши *саобраћајне прекршаје*. Чини се да је то био разлог да законодавац за повратнике саобраћајних прекршаја предвиди обавезно привремено одузимање моторног возила.

Имајући у виду да Закон о прекршајима уређује и прекршајни поступак у њему се налазе одредбе о привременом одузимању предмета, тако да ће се на почетку рада тим одредбама посветити нарочита пажња. Након тога следи део о прекршајном налогу и немогућности привременог одузимања предмета. Централни део рада посвећен је обавезном привременом одузимању моторног возила према одредбама ЗоБС. Како би се у раду указало на *тежину* привременог одузимања предмета у раду је предочена и одговарајућа судска пракса. Имајући у виду да се сматра да су прекршаји блажа казнена дела од кривичних дела, предмет пажње је и питање обавезног привременог одузимања моторног возила од учиниоца кривичног дела.

1. ПРИВРЕМЕНО ОДУЗИМАЊЕ ПРЕДМЕТА ПРЕМА ЗАКОНУ О ПРЕКРШАЈИМА

Законом о прекршајима уређује се прекршајни поступак али не у потпуности, јер се сходно примењују одредбе Законика о кривичном поступку („Службени гласник РС“, бр. 72 од 28. септембра 2011, 101 од 30. децембра 2011, 121 од 24. децембра 2012, 32 од 8. априла 2013, 45 од 22. маја 2013, 55 од 23. маја 2014, 35 од

21. маја 2019, 27 од 24. марта 2021 - УС, 62 од 17. јуна 2021 - УС) ако Законом о прекршајима или другим законом није друкчије одређено. С тим у вези, прекршајни поступак воде прекршајни судови у случају када се против учиниоца прекршаја подноси захтев за покретање прекршајног поступка. У случају када је учиниоцу (осумњиченом) издат прекршајни налог тада само постоји могућност да се води прекршајни поступак а одлуку о томе доноси лице којем је издат прекршајни налог. Изузетак су малолетници, јер се њима не може издати прекршајни налог.

Уколико је реч о прекршају који се гони на основу захтева за покретање прекршајног поступак постоји могућност да се од учиниоца привремено одузму предмети, који се касније судском одлуком могу и трајно одузети – уколико се изрекне заштитна мера одузимање предмета.

ЗП прописује да се предмети који могу бити одузети по Закону о прекршајима могу привремено одузети и пре доношења пресуде (чл. 231 ст. 1 ЗП). Треба истаћи и то да се одредбе о привременом одузимању предмета у ЗП налазе у Глави XXV којом се уређује *прејиресење историја и лица*. Вероватно да је законодавац пошао од претпоставке да ће се по правилу приликом *прејиресења историја и лица* пронаћи предмети који се могу привремено одузети (вид. Ристивојевић, Милић 2023: 172 - 174). Међутим, предмети који се привремено а касније одлуком суда могу и трајно одузети могу се пронаћи и на други начин а не само приликом претресањем просторија и лица. Тако се предмети могу, на пример, пронаћи и *преједом* или видети *нејосредним ојажанњем* овлашћеног лица.

Логично је да се предмети привремено одузимају пре доношења одлуке суда којом се окончава прекршајни поступак. Предмети који се могу привремено одузети су они предмети који се могу и трајно одузети, а трајно се одузимају уколико суд изрекне учиниоцу прекршаја заштитну меру одузимања предмета. Реч је о заштитној мери која се прописује у члану 54 ЗП. Предмети које се могу привремено, а касније одлуком суда и трајно одузети, су они који су употребљени или су били намењени за извршење прекршаја или који су настали извршењем прекршаја могу се одузети од учиниоца прекршаја (чл. 54 ст. 1 ЗП).

Према ЗП основно је правило да привремено одузимање предмета одређује суд писаном наредбом. Наредба садржи изреку и кратко образложење разлога за привремено одузимање предмета (вид. Вуковић 2015: 180). Чини се да би било оправдано да се предмети привремено одузимају потврдом, а не наредбом. Интересантно је и то што у овом случају наредба као врста судске одлуке садржи кратко образложење.

Законом о прекршајима се предвиђа могућност да се другим законима могу овластити и други органи да привремено одузму предмете прекршаја. Наиме, законом се могу овластити и службена лица инспекцијских органа, службеници царинске службе и овлашћени полицијски службеници да привремено одузму предмете кад у вршењу службене дужности сазнају за прекршај. Наведени органи дужни су да суд неодложно извести о привременом одузимању предмета и да се старају о чувању тих предмета, уколико законом није друкчије одређено (вид. чл. 231 ст. 3 ЗП). Други органи могу да се овласте само *законом*, али и не актима *ниже* правне снаге. Међутим, неспорно је да се у великом броју прописа у којима су садржане *прекршајне*

одредбе налазе одређење мањкавости, а једна од њих је што те одредбе нису у складу са ЗП, а такав је случај и када је реч о привременом одузимању предмета. Тако се, на пример, Правилником о унутрашњем реду и чуварској служби Парка природе „Голија” („Службени гласник РС”, број 7 од 28. јануара 2014.) овлашћује чувар да привремено одузме предмете прекршаја. Дакле, актом ниже правне снаге од закона се овлашћује чувар да привремено одузме предмете прекршаја. Осим што је решење предвиђено актом ниже правне снаге оно у још једном погледу није у складу са ЗП. Јасно и да се према ЗП могу овластити само *службена лица инспекцијских органа, службеници царинске службе и овлашћени полицајски службеници* да привремено одузимају предмете прекршаја док се наведеним Правилником овлашћује чувар.¹

Даљи поступак са привремено одузетим предметима уређује се Законом о прекршајима, али и другим законима. Према ЗП, ако се ради о предметима који су подложни квару или ако њихово чување изискује несразмерне трошкове, суд ће одредити да се такви предмети продају, а добијени новац преда на чување банци или другој финансијској организацији (чл. 231 ст. 5 ЗП). Ово правило се примењује док се прекршајни поступак не оконча. Суд у својој одлуци којом окончава прекршајни поступак мора да одлучи и о привремено одузетим предметима.

Привремено одузети предмети, односно новац добијен продајом предмета враћа се власнику кад се прекршајни поступак не заврши пресудом којом се окривљени оглашава одговорним, осим кад то захтевају интереси опште безбедности или разлози морала, о чему суд доноси посебно решење (чл. 232 ст. 1 ЗП). Дакле, правило је да ако окривљени није одговоран за прекршај да му се предмети враћају, али се и тада предмети могу трајно одузети. Уколико се предмети у овом случају не враћају власнику суд изриче заштитну меру одузимања предмета – тада суд примењује чл. 54 ст. 5 ЗП. Са друге стране, ако је окривљени оглашен одговорним за прекршај суд може, али и не мора да изрекне заштитну меру одузимања предмета. У појединим случајевима заштитна мера одузимања предмета теже погађа учиниоца него изречена казна.

Појединим законима се прецизније уређује поступак привременог одузимања предмета и поступање са тако одузетим предметима. Тако се, на пример, Законом о инспекцијском надзору („Службени гласник РС”, бр. 36 од 21. априла 2015, 44 од 8. јуна 2018 - др. закон, 95 од 8. децембра 2018.) детаљније уређује садржај *пошврде* о привремено одузетим предметима. Тим законом се у члану 24 ставу 3 прописује да „инспектор издаје надзираном субјекту потврду о предмету одузетом у поступку инспекцијског надзора, која садржи податке о надзираном субјекту, времену и месту одузимања предмета, правном основу и разлозима одузимања предмета, предмете тачно назначене по врсти, количини и другим својствима битним за идентификацију и разликовању од других предмета, име и презиме и потпис инспектора.“

Неспорно је да се у пракси врши и велики број царинских прекршаја. С тим у вези, и Царинским законом („Службени гласник РС”, бр. 95 од 8. децембра 2018, 91 од 24. децембра 2019 - др. закон, 144 од 27. новембра 2020, 118 од 9. децембра

1 Вреди напоменути и то да је према Закону о комуналној милицији - ЗоКМ, „Службени гласник РС”, број 49 од 8. јула 2019, комунални милиционер овлашћен да привремено одузме предмете (вид. чл. 18 ЗоКМ).

2021, 138 од 12. децембра 2022.) се прописују одредбе којима се уређује привремено одузимање предмета. Њиме се у члану 271 ставу 6 предвиђа да „роба која је предмет царинског прекршаја за коју је прописана заштитна мера одузимања робе, *привремено* се задржава и остаје под царинским надзором до окончања прекршајног поступка.“

1.1. Издавање прекршајног налога

За оне прекршаја за које је предвиђана новчана казна у фиксном износу учиниоцу прекршаја (осумњиченом) надлежан орган, односно лице издаје прекршајни налог (вид. Милић 2015: 243 - 253).² За те прекршаје *не може* да се изрекне заштитна мера одузимање предмета, што значи да се предмети прекршаја (у случају да их има) не могу ни привремено одузети. Логика законодавца јесте да се за лакше прекршаје издаје прекршајни налог, а да се за теже подноси захтев за покретање прекршајног поступка. Блаже новчане казне се прописује за оне прекршаје за које се издаје прекршајни налог у односу на оне за које се подноси захтев за покретање прекршајног поступка. Примера ради, законом или уредбом новчана казна може се прописати у *распону* од 5.000 до 150.000 динара за физичко лице или одговорно лице, док се новчана казна може прописати у *фиксном износу* за физичко лице и одговорно лице од 1.000 до 50.000 динара (вид. чл. 39 ЗП).

Да ли је реч о тежем или блажем прекршају треба да зависи од друштвене опасности једне радње. Међутим, приликом доношења одлуке од стране доносиоца прописа о томе да ли за одређени прекршај треба прописати новчану казну у фиксном износу или распону треба водити рачуна и о томе да ли се тај прекршај „чини одређеним предметима“ које је потребно привремено а касније, можда, и трајно одузети. Са друге стране, о томе не могу да одлучују они доносиоци прописа који могу искључиво да пропишу новчану казну у фиксном износу. Наиме, одлукама скупштине аутономне покрајине, скупштине општине, скупштине града или скупштине града Београда, могу се прописати новчане казне само у фиксном износу (вид. чл. 39 ст. 3 ЗП).

2. ОБАВЕЗНО ПРИВРЕМЕНО ОДУЗИМАЊЕ МОТОРНОГ ВОЗИЛА

Актуелни ЗоБС, као што је речено, више пута је мењан и допуњаван. Њиме се заиста уређује изузетно важна област друштвеног живота, а притом се не сме забравити на чињеницу да се највећи број прекршаја чини управо у области саобраћаја. Санкције за учиниоце прекршаја које се према овом закону могу изрећи нису никако занемарљиве. Пре свега мислимо на казну затвора, новчану казну, казнене поене и заштитну меру забране управљања моторним возилом.

Године 2023. донет је Закон о изменама и допунама Закон о безбедности саобраћаја на путевима - ЗоИДЗоБС („Службени гласник РС“, бр. 76 од 7. септембра 2023.) којим се уводе значајне новине у области безбедности саобраћаја на путевима.

2 Прекршајни налог не може да се изда малолетнику.

Међутим, за наш предмет интересовања у овом раду значајна је новина којом се *предвиђа обавезно привремено одузимање предметица – моторној возила*.

Пре доношења ЗоИДЗоБС свакако је постојала могућност да полицијски службеник привремено одузме предмете прекршаја. Такво решење предвиђено је у Глави XVIII која носи назив *йосебне мере и овлашћења* – у чл. 278 ЗоБС. Овакво решење је у складу са Законом о прекршајима. Прво, законом се предвиђа могућност привременог одузимања предмета. Другу, овлашћује се полицијски службеник.³ Ово решење ЗоБС и сада је важеће.

У вези са новином коју предвиђа ЗоИДЗоБС у погледу привременог одузимања предмета важно је истаћи да се њиме предвиђа *обавезно привремено одузимање предмета*. Наиме, полицијски службеник *ће* у контроли саобраћаја, односно у вршењу надзора, од учиниоца *йежеј прекршаја* из области безбедности јавног саобраћаја на путевима, који је у последње две године правноснажно осуђиван⁴ за теже прекршаје из ове области, привремено одузети предмет који је био употребљен за извршење тог прекршаја (чл. 295 ЗоБС)⁵. Дакле, полицијски службеник *мора* да привремено одузме предмет прекршаја, тј. он нема дискреционо овлашћење да процењује да ли треба или не треба да се привремено одузме предмет. Реч је заправо о одузимању моторног возила.⁶ У овом члану се говори о „предмету“ а не о „предметима“, што је оправдано јер учинилац не може истовремено да управља са више моторних возила.⁷

3 Треба напоменути да се и другим законима предвиђа привремено одузимање возила. На пример, Законом о превозу путника у друмском саобраћају („Службени гласник РС“, бр. 68 од 4. августа 2015, 41 од 31. маја 2018, 44 од 8. јуна 2018 - др. закон, 83 од 29. октобра 2018, 31 од 29. априла 2019, 9 од 4. фебруара 2020).

4 Према решењу ЗоБС није од значаја изречена санкција.

5 Чл. 295 ЗоБС гласи:

Полицијски службеник *ће* у контроли саобраћаја, односно у вршењу надзора, од учиниоца тежег прекршаја из области безбедности јавног саобраћаја на путевима, који је у последње две године правноснажно осуђиван за теже прекршаје из ове области, привремено одузети предмет који је био употребљен за извршење тог прекршаја.

Полицијски службеник може у контроли саобраћаја, односно у вршењу надзора, привремено, од учиниоца прекршаја одузети предмет подобан за доказивање противправног понашања.

Полицијски службеник може у контроли саобраћаја, односно у вршењу надзора, привремено, од учиниоца прекршаја одузети предмет намењен или употребљен за извршење прекршаја и ако нису испуњени услови из става 1. овог члана, осим моторног возила.

Трошкове настале у вези са чувањем привремено одузетог предмета сноси лице од кога је предмет одузет.

Привремено одузимање предмета из ст. 1. и 3. овог члана може трајати до окончања поступка пред надлежним судом. Одузети предмет из става 2. овог члана територијално надлежна организациона јединица министарства надлежног за унутрашње послове, након истека рока од 24 часа, без одлагања доставља правном, односно физичком лицу од кога је предмет одузет, осим ако законом није другачије одређено.

Изузетно од става 1. овог члана, тежи прекршај недавања података о идентитету лица коме је омогућено управљање возилом и доказа на основу којег се на неспоран начин може утврдити да је то лице управљало возилом у одређено време, неће се узимати у обзир у смислу примене мере и овлашћења привременог одузимања предмета.

6 Шта је моторно возило уређује се у чл. 7 ЗоБС.

7 Можда су законодавцу за прописивање оваквог решења биле узор одредбе Кривичног законика, („Службени гласник РС“, бр. 85 од 6. октобра 2005, 88 од 14. октобра 2005 - исправка,

Да би се привремено одузео предмет (моторно возило) потребно је да је учинилац тежег прекршаја раније у последње две године правноснажно осуђиван⁸ за *теже прекршаје*. У члану 338а ЗобС прописује да су тежи прекршаји из области безбедности јавног саобраћаја прекршаји кажњиви по чл. 329 и 330 ЗобС. Чланом 329 ЗобС предвиђају се прекршајне санкције за насилничку вожњу, док се чланом 330 предвиђају прекршајне санкције за разноврсне прекршаје⁹. Вреднује се само раније прекршајно кажњавање у протекле две године. Важан је дан правноснажности судске одлуке а не дан уписа у прекршајну евиденцију. Наиме, сваки учинилац прекршаја уписује се у *рејсисџар санкција*. Према Закону о прекршајима регистар санкција воде прекршајни судови. То би значило, гледано са аспекта ЗП, да су полицијски службеници пре него што донесу одлуку о привременом одузимању моторног возила у обавези да провере у *евиденцији* да ли је возач раније два пута прекршајно кажњаван.

У вези са сазнањем да ли је учинилац прекршаја раније прекршајно кажњаван значајне су одредбе ЗобС којима се предвиђа да: прекршајни суд који изрекне казну, односно заштитну меру, дужан је да о изреченој казни, односно мери обавести орган који је поднео захтев за покретање поступка (чл. 321 ст. 1 ЗобС). Податке о изреченим казнама, заштитним мерама и мерама безбедности могу да користе правосудни органи, органи унутрашњих послова, министарство надлежно за послове саобраћаја, здравствене установе, органи и организације који се баве питањима безбедности саобраћаја, као и органи и организације који врше јавни превоз или превоз за сопствене потребе и то за возаче који су запослени у тим органима, односно организацијама (чл. 321 ст. 4 ЗобС). Свакако од значаја су и одредбе Закона о евиденцијама и обради података у области унутрашњих послова („Службени гласник РС“, број 24 од 26. марта 2018.)

Уколико је моторно возило привремено одузето поставља се питање колико то привремено одузимање може да траје?¹⁰ Према ЗобС привремено одузимање предмета (моторног возила) може трајати до окончања прекршајног поступка. ЗобС је јасан „може“. Свакако да моторно возило привремено *не може* да се *задржи* након окончања прекршајног поступка. Не може да се прекршајни поступак оконча и да након тога и даље моторно возило буде *привремено одузето*. ЗобС не предвиђа изричито да се моторно возило враћа учиниоцу прекршаја, већ само предвиђа до када може да траје привремено одузимање предмета. Чини се оправданим да суд треба да донесе одлуку о привременом одузетом моторном возилу

107 од 2. децембра 2005 - исправка, 72 од 3. септембра 2009, 111 од 29. децембра 2009, 121 од 24. децембра 2012, 104 од 27. новембра 2013, 108 од 10. октобра 2014, 94 од 24. новембра 2016, 35 од 21. маја 2019) којима се уређује вишеструку поврат. Међутим, вишеструку поврат је од значаја приликом индивидуализације казне затвора, а одредба ЗобС од значаја су пре и у току прекршајног поступка.

8 Исправније би било да је законодавац уместо што је прописао да је „правноснажно осуђиван“ прописао „правноснажно прекршајно кажњен или правноснажно кажњен“.

9 На пример, ако возач претиче колону возила под пратњом.

10 Одредбе о привременом одузимању моторног возила налазе се и у Правилнику о начину вршења контроле и непосредног регулисања саобраћаја на путевима и вођењу обавезних евиденција о примени посебних мера и овлашћења („Службени гласник РС“, број 11 од 14. фебруара 2024).

– да се привремено одузето моторно возило враћа учиниоцу прекршаја. Свакако да се јавља и питање да ли се то возило може и трајно одузети од учиниоца прекршаја?¹¹ Гледано из угла ЗП и ЗоБС не постоји законске забрана да се моторно возило и трајно одузме, али се свакако јавља, пре свега, дилема да ли је то сразмерно учињеном прекршају.

2.1. Која је сврха привременог одузимања моторног возила?

Са правом се у теорији наводи да је одузимање предмета доказна радња којом орган поступка привремено одузима и обезбеђује чување предмета (Бркић 2015: 376). С тим у вези, значајно је видети Образложење ЗоИДЗоБС у погледу привременог одузимања моторног возила. У Образложењу (Образложење Предлога закона о изменама и допунама Закона о безбедности саобраћаја на путевима, усвојено на седници Петог ванредног заседања у Тринаестом сазиву, одржаној дана 6. септембра 2023. године, извор: <https://pravno-informacioni-sistem.rs/mml/viewAct/15337>) се наводи: „води се институт одузимања предмета прекршаја, односно возила, за најтеже прекршаје, како би се најнесавеснији учесници у саобраћају ефикасније санкционисали.“ Надаље: „увођењем (...) одузимања возила најнесавеснијим возачима доприноси се бољој безбедности саобраћаја.“ Чини се да је према овом Образложењу циљ привременог одузимања моторног возила ефикасније санкционисање учиниоца прекршаја, али се заборавља да привремено одузимање предмета *не сме* да буде санкција. Прекршајну санкцију поводом поднетом захтева за покретање прекршајног поступка може да изрекне само суд.

Намеће се питање да ли привремено одузимање моторног возила на начин како је прописан у ЗоБС заиста има карактер санкције? Реч је о томе што се моторно возило привремено одузима од лица које је *осумњичено* да је учинило прекршаја. Тај осумњичени ће бити окривљени уколико се против њега покрене прекршајни поступак – а то се чини решењем о покретању прекршајног поступка.

Неспорно је да ће се на овај начин на одређени број возача утицати да не чине прекршаје из разлога што им се моторно возило привремено одузима. Лице од којег је моторно возило привремено одузето свакако може да учини нови прекршај али другим моторним возило.

2.2. Враћање привремено одузетог моторног возила – накнада штете?

Као што је речено моторно возило може се привремено одузети најдаље до окончања прекршајног поступка. То значи да возило може бити привремено одузето две године – имајући у виду рокове застарелости прекршајног гоњења. Трошкове настале у вези са чувањем привремено одузетог предмета (моторног

11 Вреди напоменути да се, на пример, Царинским законом предвиђа обавезно одузимање моторног возила у појединим случајевима. Из *судске* праксе: У конкретном случају, возило чији је тужиља власник, одузето је од ГГ, у чијој је државини било, а који је у законитом (прекршајном) поступку оглашен одговорним за царински прекршај из чл.189. ст.1. тач. 3. у вези чл.198. ст.1. Царинског закона, а правноснажним решењем изречена је и заштитна мера трајног одузимања возила. Врховни суд Србије, Рев 366/07 од 18.04.2007. године.

возила) сноси лице од кога је предмет одузет (чл. 295 ст. 4 ЗоБС). За време тог чувања отварају се многа питања, као што је, на пример, регистрација моторног возила. Посебно је проблематично ако је реч о возилу које је регистровано у иностранству.

Према ЗоБС није од значаја да ли је учинилац прекршаја власник моторног возила. У сваком случају уколико би се окривљени, на пример, у прекршајном поступку ослободио одговорности, моторно возило се враћа учиниоцу. У том случају могло би да се постави питање накнаде штете? Није спорно је да је окривљени против којег се води прекршајни поступак претрпео одређену штету уколико је од њега било привремено одузето моторно возило. Та штета је свакако већа ако се окривљени бавио превозом путника или робе.

У Закону о прекршајима прописују се норме којима се уређује накнада штете и враћање новчаног износа због неоправданог кажњавања (чл. 97 и Глава XXXIV ЗП). Међутим, тим нормама уређује се, по правилу, поступак накнаде штете због неоправданог кажњавања и неоснованог задржавања (вид. Ристивојевић, Милић 2023а: 235-236). Међутим, и лице против кога се води прекршајни поступак трпи одређена *й*равне *й*оследице вођења *й*ој *й*оследицака и у случају када није неоправдано кажњавања и неоснованог задржавања. Те последице трпи невино лице (окривљени)¹². Наиме, тек у прекршајном поступку који се води треба да се утврди да ли је прекршај учињен и да ли је окривљени за тај прекршај одговора. Интересантно је видети неколико судски одлука које се тичу накнаде штета у случају када су предметни дела били привремено одузети.

Случај 1.

У случају да поступак против окривљеног буде обустављен, оптужба одбијена, односно окривљени буде ослобођен, лице од којег су предмети одузети, нема право да тражи накнаду штете због њиховог некоришћења, односно због онемогућавања стицања користи, већ само право на враћање предмета. (...) Околност да кривични поступак против тужиоца није окончан пресудом којом се тужилац оглашава кривим, не чини рад државних органа неправилним, а тим пре ни незаконитим, будући да се законитост и целисходност спровођења ове истражне радње морају ценити спрема околности у тренутку одузимања предмета. Следом наведеног, независно од тога да ли је тужилац због одузимања рачунара у кривичном поступку претрпео штету у смислу немогућности отварања интернет кафеа, овај суд је стао на становиште да се у сваком случају не ради о штети за коју је одговорна тужена, јер нема противправности у радњама органа тужене, због чега је у том делу преиначио ожалбену пресуду, те одбио тужбени захтев за накнаду штете због измакле користи (Пресуда Апелационог суда у Новом Саду, Гж. 4390/13 од 12. 6. 2014 извор: <http://www.propisionline.com/Practice/Decision/47173>).

12 О томе детаљније вид. Милић Иван „Ненадокнадива штета неоправданог вођења кривичног поступка“, LVII Саветовање Српског удружења за кривичноправну теорију и праксу, Златибор, 2017: 626; Милић Иван „Накнада штете неоправдано кажњеном и неосновано задржаном лицу“, LVIII Саветовање Српског удружења за кривичноправну теорију и праксу, Златибор, 2018: 441- 442.

Случај 2.

Обустановом кривичног поступка отпао је и правни основ по коме су државни органи овлашћени да држе привремено одузете предмете од лица против кога је вођен кривични поступак. Тужилац потражује накнаду штете у виду измакле користи - законске затезне камате обрачунате на износ новца који је привремено одузет у кривичном поступку и то за период од дана одузимања до дана враћања одузетог новца. Према утврђеном чињеничном стању, тужилац је био лишен слободе и против њега је вођен кривични поступак, а приликом хапшења од тужиоца је привремено одузет одређени новчани износ. Кривични поступак је правноснажно окончан решењем суда о обустављању поступка, док истим није одлучено о враћању одузетог новца. Сходно наведеном, тужилац је поднео захтев за повраћај 29.10.2015. године, о коме је суд одлучио 26.09.2016. године налажући надлежном органу враћање новца тужиоцу, по правноснажности решења, а правноснажност је наступила 13.10.2016. године. У поступању органа тужене није било незаконитости до момента подношења захтева за повраћај привремено одузетих ствари од стране тужиоца, међутим од дана подношења захтева за повраћај привремено одузетог новца тужена је пала у доцњу и постала несавестан држалац тужиоцевог новца. Наиме, обустановом кривичног поступка отпао је основ по коме је тужена била овлашћена да држи тужиоцев новац. У конкретном случају, треба имати у виду начело савесности и поштења из члана 12. Закона о облигационим односима, у вези са чланом 210. став 2. истог закона, којим је прописано да обавеза враћања, односно накнаде вредности настаје и кад се нешто прими с обзиром на основ који се није остварио или који је касније отпао, уколико није доказано да је било основа за задржавање новца након подношења захтева од стране тужиоца (Пресуда Првог основног суда у Београду II бр.5921/17 од 18.09.2019. године и решење Апелационог суда у Београду Гж бр. 2188/20 од 18.02.2021. године) - из Биатена Првог основног суда у Београду, Број 6/2021, Интермех, Београд.

Случај 3.

(...) Поред тога, машина - систем ... била је привремено задржана до завршетка прекршајног поступка по потврди Министарства финансија - Управе царина, царинарница Димитровград 02 бр. Д- 3210/1/13 од 26.11.2013. године, због вођења прекршајног поступка из чл. 293. ст. 1. Царинског закона, а против овде тужиоца и трећег лица. Правноснажном пресудом Прекршајног суда у Пироту 3. Пр 3280/14 од 25.12.2014. године, окривљени, овде тужилац и треће лице ослобођени су кривице, јер није доказано да су учинили прекршај који им се ставља на терет. Истом пресудом одлучено је да се привремено задржана машина врати тужиоцу, а након правноснажности пресуде. (...) За постојање одговорности за штету неопходно је постојање и противправности у поступању које представља штетну радњу. Привремено одузимање машине у прекршајном поступку поводом евентуалних неправилности у њеном царинењу представља овлашћење прекршајног суда у смислу члана 298. Царинског закона. Одлука у прекршајном поступку се доноси након што је спроведен законом прописани поступак у коме се утврђују све чињенице релевантне за мериторно окончање тог поступка. Мера задржавања робе која је предмет царинског прекршаја је мера која се, по природи ствари, изриче пре окончања тог поступка, односно пре

утврђивања свих битних чињеница, само на основу постојања сумње да је приликом уласка робе у царинско подручје учињен одређени царински прекршај. На основу сумње о постојању царинског прекршаја у вези са неправилностима у поступку царинења и измирења царинског дуга из члана 293 ст. 1. тач. 1. Царинског закона, врши се процена околности у вези постојања прекршајне одговорности и сагласно томе мера обавезно изриче, према члану 298. ст. 6. Царинског закона. Зато задржавање машине тужиоца није било коначно, већ привремено, до окончања прекршајног поступка који се против њега водио, а у вези са постојањем царинског прекршаја. Следи да у поступању органа туженог – прекршајног суда код привременог задржавања машине тужиоца није било елемената противправности из разлога што је по започињању прекршајног поступка постојала обавеза тог органа за изрицање мере задржавања предмета царинења (Врховни касациони суд, Прев 10/2020. од 15.10.2020. година).

Не треба заборавити и на чињеницу да привремено одузимање предмета (моторног возила) у појединим случајевима теже погађа окривљеног него изречена казна у прекршајном поступку. Такође, морају се имати у виду и одредбе Закона о облигационим односима („Службени лист СФРЈ”, бр. 29 од 26. маја 1978, 39 од 28. јула 1985, 45 од 28. јула 1989 – УСЈ, 57 од 29. септембра 1989, „Службени лист СРЈ”, број 31 од 18. јуна 1993, „Службени гласник РС”, број 18 од 3. марта 2020) у погледу накнаде штете.

3. ДА ЛИ ПОСТОЈИ ОБАВЕЗНО ПРИВРЕМЕНО ОДУЗИМАЊЕ МОТОРНОГ ВОЗИЛА ОД УЧИНИОЦА КРИВИЧНОГ ДЕЛА?

Закоником о кривичном поступку такође се предвиђа могућност привременог одузимања предмета. Међутим, за предмет овог рада нас интересује да ли се моторно возило може привремено одузети од учиниоца кривичног дела применом одредаба ЗоБС. Другим речима, да ли је законодавац када је предвидео обавезно одузимање моторног возила од учиниоца прекршаја предвидео и обавезно одузимање моторног возила од учиниоца кривичног дела? Да ли се, на пример, од учиниоца кривичног дела угрожавање јавног саобраћаја (чл. 289 КЗ) који је раније два пута осуђиван за исто ово дело мора моторно возило привремено одузети? Такође, поставља се питање да ли се од учиниоца тежег прекршаја који је раније осуђиван за *кривично дело* угрожавање јавног саобраћаја (чл. 289 КЗ) мора моторно возило привремено одузети? У ова два примера не може се применити члан 295 ЗоБС јер се он само примењује на учиниоце прекршаја.¹³ Сада се поставља питање зашто се за друштвено опасније дело од прекршаја обавезно не одузима моторно возило?¹⁴ Долази се до закључка да се привремено одузимање моторног возила примењује према осумњиченом који је учинио *блаже* казнено дело.

13 Неспорно је да се возило може привремено одузети. У појединим случајевима моторно возило се привремено одузима, пре свега, ради вештачења. У не таком малом броју случајевима моторно возило је уништено.

14 О томе да ли је кривично дело увек најтеже казнено дело вид. Иван Милић „Да ли је кривично дело увек најтеже казнено дело?“ (I део), Зборник радова Правног факултета у Новом Саду, 3/2016: 937 - 955; Иван Милић „Да ли је кривично дело увек најтеже казнено дело?“ (II део), Зборник радова Правног факултета у Новом Саду, 3/2017: 405 - 415.

ЗАКЉУЧАК

Издавање прекршајног налога у надлежности је различитих овлашћених органа и лица. У том случају од учиниоца прекршаја не могу да се предмети прекршаја привремено нити трајно одузети. Са друге стране, уколико није прописана новчана казна у фиксном износу то је могуће. Одредбе о привременом одузимању предмета у актуелном Закону о прекршајима имају одређење мањкавости. Са друге стране, не сме се забравити на сходну примену одредаба Законика о кривичном поступку. Такође је евидентно да се у другим прописима у којима се налазе одредбе о привременом одузимању предмета прекршаја предвиђају решења која нису у складу са Законом о прекршајима.

Имајући у виду прекршаје као друштвено опасна, друштвено штета, дела, неспорно је да треба да постоји могућност да се одређени предмети од учиниоца привремено одузму. Треба имати у виду да се за извршење одређених прекршаја употребљавају различити предмети. Уколико се такви предмети не би привремено одузели поставља се питање, на који начин би окривљени са њима поступао до окончања прекршајног поступка - да ли би те предмет учинилац отуђио, уништио, сакрио, итд.

Са друге стране, поставља се питање да ли је било неопходно да се у ЗоБС предвиди обавезно одузимање моторног возила? Из Образложења ЗоИДЗОБС долази се до закључка да се на привремено одузимање моторног возила гледан као на санкцију. Такво мишљење није оправдано, јер санкцију за прекршаје може да изрекне само суд у законом спроведеном поступку. Дакле, моторно возило се обавезно привремено одузима од осумњиченог. Имајући у виду да привремено одузимање може да траје до окончања прекршајног поступка - то значи да привремено одузимање може да траје две године. Према ЗоБС није од значаја да ли је учинилац прекршаја власник возила.

Колико ће прекршајни поступак да траје зависи од „многобројних околности“. „Неретко“ сам окривљени покушава да поступак одуговлачи са циљем да наступи застарелост прекршајног гоњења. За окривљеног би то био *одличан* исход прекршајног поступка. Међутим, ако је од окривљеног моторно возило привремено одузето, поставља се питање да ли је и колико за њега оправдано да прекршајни поступак дуго траје? Колико у том случају има везе да ли се окривљени бави превозом путника или робе, да ли је власник моторног возила, да ли је возило регистровано у иностранству, итд? Можда је у том случају за окривљеног најбоље решење да се прекршајни поступак што пре окончана како би му моторно возило било враћено. У том случају, под законом прописаним условима окривљени може да закључи споразум о признању прекршаја и да се на тај начин прекршајни поступак ефикасно оконча. Можда је интенција законодавца и била да се у случају привременог одузимања моторног возила учинилац прекршаја „убеди“ да што пре призна извршење прекршаја како би му моторно возило било враћено.

ЛИТЕРАТУРА И ИЗВОРИ

Бркић 2014: Снежана Бркић, *Кривично процесно право I*, Нови Сад.

Вуковић 2015: Вуковић Игор, *Прекршајно право*, Београд.

Милић 2013: Иван Милић, *Поједини проблеми приликом изрицања и извршења мере безбедности забране управљања моторним возилом*, Зборник радова Правног факултета у Новом Саду, Vol. 47, No. 3.

- Милић 2015: Иван Милић. *Прекрџајни налој, Безбједност, полиција, грађани*, Vol. 11, No. 1-2.
- Милић 2016: Иван Милић, *Да ли је кривично дело увек најџеже казнено дело?* (I део), Зборник радова Правног факултета у Новом Саду, 3.
- Милић 2017: Иван Милић. *Да ли је кривично дело увек најџеже казнено дело?* (II део), Зборник радова Правног факултета у Новом Саду, 3.
- Милић 2018: Иван Милић. *Накнада џиџе неоиравдано кажњеном и неосновано задржаном лицу*, LVIII Саветовање Српског удружења за кривичноправну теорију и праксу, Златибор.
- Милић 2017: Иван Милић. *Ненадокнажива џиџе неоиравданој вођења кривичној џосџуика*, LVII Саветовање Српског удружења за кривичноправну теорију и праксу, Златибор.
- Ристивојевић, Милић 2023: Бранислав Ристивојевић, Иван Милић. *Коменџар закона о њрекрџајима*, Београд.
- Ристивојевић, Милић 2023: Бранислав Ристивојевић, Иван Милић. *Основи њрекрџајној џрава*, Нови Сад.

* * *

- Закон о безбедности саобраћаја на путевима - ЗоБС („Службени гласник РС“, бр. 41 од 2. јуна 2009, 53 од 29. јула 2010, 101 од 30. децембра 2011, 32 од 8. априла 2013 - УС, 55 од 23. маја 2014, 96 од 26. новембра 2015 - др. закон, 9 од 5. фебруара 2016 - УС, 24 од 26. марта 2018, 41 од 31. маја 2018, 41 од 31. маја 2018 - др. закон, 87 од 13. новембра 2018, 23 од 29. марта 2019, 128 од 26. октобра 2020 - др. закон, 76 од 7. септембра 2023.)
- Закон о евиденцијама и обради података у области унутрашњих послова („Службени гласник РС“, број 24 од 26. марта 2018.)
- Закон о изменама и допунама Закон о безбедности саобраћаја на путевима - ЗоИДЗоБС („Службени гласник РС“, бр. 76 од 7. септембра 2023.)
- Закон о инспекцијском надзору („Службени гласник РС“, бр. 36 од 21. априла 2015, 44 од 8. јуна 2018 - др. закон, 95 од 8. децембра 2018.)
- Закон о комуналној милицији - ЗоКМ, („Службени гласник РС“, број 49 од 8. јула 2019.)
- Закон о превозу путника у друмском саобраћају („Службени гласник РС“, бр. 68 од 4. августа 2015, 41 од 31. маја 2018, 44 од 8. јуна 2018 - др. закон, 83 од 29. октобра 2018, 31 од 29. априла 2019, 9 од 4. фебруара 2020.)
- Закон о прекрџајима - ЗП („Службени гласник РС“, бр. 65 од 25. јула 2013, 13 од 19. фебруара 2016, 98 од 8. децембра 2016 - УС, 91 од 24. децембра 2019 - др. закон, 91 од 24. децембра 2019, 112 од 12. октобра 2022 - УС)
- Закон облигационим односима („Службени лист СФРЈ“, бр. 29 од 26. маја 1978, 39 од 28. јула 1985, 45 од 28. јула 1989 – УСЈ, 57 од 29. септембра 1989, „Службени лист СРЈ“, број 31 од 18. јуна 1993, „Службени гласник РС“, број 18 од 3. марта 2020.)
- Законик о кривичном поступку („Службени гласник РС“, бр. 72 од 28. септембра 2011, 101 од 30. децембра 2011, 121 од 24. децембра 2012, 32 од 8. априла 2013, 45 од 22. маја 2013, 55 од 23. маја 2014, 35 од 21. маја 2019, 27 од 24. марта 2021 - УС, 62 од 17. јуна 2021 - УС)
- Кривични законик, („Службени гласник РС“, бр. 85 од 6. октобра 2005, 88 од 14. октобра 2005 - исправка, 107 од 2. децембра 2005 - исправка, 72 од 3. септембра 2009, 111 од 29. децембра 2009, 121 од 24. децембра 2012, 104 од 27. новембра 2013, 108 од 10. октобра 2014, 94 од 24. новембра 2016, 35 од 21. маја 2019.)
- Правилник о унутрашњем реду и чуварској служби Парка природе „Голија“ („Службени гласник РС“, број 7 од 28. јануара 2014.)
- Правилнику о начину вршења контроле и непосредног регулесања саобраћаја на путевима и вођењу обавезних евиденција о примени посебних мера и овлашћења („Службени гласник РС“, број 11 од 14. фебруара 2024.)
- Царински закон („Службени гласник РС“, бр. 95 од 8. децембра 2018, 91 од 24. децембра 2019 - др. закон, 144 од 27. новембра 2020, 118 од 9. децембра 2021, 138 од 12. децембра 2022.)

* * *

Пресуда Апелационог суда у Новом Саду, Гж. 4390/13 од 12. 6. 2014 извор: <http://www.prorisionline.com/Practice/Decision/47173> (датум приступа: 3. јун 2024)

Пресуда Првог основног суда у Београду II бр.5921/17 од 18.09.2019. године и решење Апелационог суда у Београду Гж бр. 2188/20 од 18.02.2021. године - Из Билетена Првог основног суда у Београду, Број 6/2021, Интермех, Београд

Врховни касациони суд, Прев 10/2020. од 15.10.2020. година.

Врховни суд Србије, Рев 366/07 од 18.04.2007. године.

* * *

Образложење Предлога закона о изменама и допунама Закона о безбедности саобраћаја на путевима, усвојен на седници Петог ванредног заседања у Тринаестом сазиву, одржаној дана 6. септембра 2023. године, извор: <https://pravno-informacioni-sistem.rs/mml/viewAct/15337> (датум приступа: 3. јун 2024)

Ivan D. MILIĆ

TEMPORAL SEIZURE OF AN OBJECT OF A MISDEMEANOR

SUMMARY

Under the Law on Misdemeanors there is proscribed a possibility of a temporal seizure of certain objects from a misdemeanor offender. The temporal seizure can be imposed by the court or other relevant state organs. Those items could be permanently taken away if the court impose a safeguard measure of seizure of objects. It is has been recently defined that in the Republic of Serbia there is an obligation of seizure of vehicle from the offenders of grave misdemeanors.

The subject of this paper is related to the temporary seizure of items. Author primarily conducts a critical analysis of the Law on Misdemeanors provisions, as well as other laws and regulations that contain provisions regulating the temporary seizure of items. One of the author's aims is to emphasize certain illogicalities in reference to a misdemeanor offender of a milder punitive act (misdemeanor), and also harsh consequences that appear on behalf of a person from which the items are taken away.

Keywords: misdemeanor, criminal act, traffic, seizure of an item, safeguard measure.